

ЗА ДРАМАТИЗАЦИЯТА В ЧУЖДООЗИКОВОТО ОБУЧЕНИЕ В НАЧАЛНОТО УЧИЛИЩЕ

Мария Врагова-Иванова, Илка Бирова
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Статията има за цел да хвърли светлина върху един от ефективните методи, доказал своето място в ранното чуждоезиково обучение – драматизацията. Тя възплачва ученето, играта, театралното изкуство и изявата в единство. Разглеждано като алтернатива, обучението чрез драматизация има стратегическа роля в езиковото обучение на малките ученици. То дава възможност на децата в начална училищна възраст да изразят себе си, да участват активно и емоционално в учебния процес, да развият своята креативност, комуникативни умения и духовен потенциал.

Keywords: dramatization, education, foreign language, primary school

Днес все по-голямо внимание се отделя на промяната и осъвременяването на образователната система. Разглежда се необходимостта от обогатяване на традиционните методи на обучение с по-ефективни, алтернативни технологии. Обучението по чужди езици у нас, както и в много европейски страни, започва задължително в началното училище. В изследванията на наши педагози и лингвометодици се подчертава водещата роля на интерактивния подход и игровите технологии в езиковото обучение на деца (Ангелов, 2008; Гюрова, 2009; Здравкова, 1991; Русинова, 2008; Стефанова, 2007; Бирова, 2013). Установихме, че в нашата лингвометодика драматизацията, като обучаваща технология в чуждоезиковото обучение на деца, остава малко изследвана област. На нея е посветена настоящата статия, в която споделяме наблюдения и изводи на базата на личен опит. Обект на анализ е обучението по английски език във II и III клас, както и в обучението на деца бежанци по български език като чужд. Разработката е част от магистърска теза на Мария Врагова-Иванова, защитена през 2013 г. във Факултета по начална и предучилищна педагогика на СУ, с научен ръководител доц. Илка Бирова.

В началото е нужно да посочим, че драматизацията в езиковото обучение предполага специфично педагогическо общуване, основано на игровото взаимодействие. Напоследък в педагогическата теория се използва понятието

„детска театрализирана игра“, или „игра-драматизация“. Този вид игра може да бъде съотнесен към групата на сюжетно-ролевите игри, но се наблюдават и някои разлики:

– ролите и ролевите отношения се определят от съдържанието на драматизираното художествено произведение;

– игровият сюжет се развива, следвайки логиката и реда на действието в литературното произведение, като са възможни и някои изменения и импровизирани реплики, провокирани от самите деца;

– детската игра се обогатява от своята театрална основа.

Може да се каже, че драматизацията като обучаваща дейност обединява някои характерни черти на сюжетно-ролевите игри и на театралното изкуство. Трябва да подчертаем, че похвати и технологии от театралното и в частност кукленото изкуство намират активно приложение в ранното чуждоезиково обучение на деца и допринасят за:

– развитието на речевите умения;

– усъвършенстването на комуникативните умения;

– бързото усвояване на новата лексика;

– постигането на конкретните педагогически цели;

– повишаването на цялостната ефективност на обучението;

– създаване на положителни емоции у учениците;

– активизиране на цялостния интерес и мотивацията на учениците в процеса на обучението;

– развитието на вниманието, паметта и въображението на учениците;

– натрупването на определен опит у децата и за постигане на увереност по отношение на чуждия език.

Образователният театър, т.е. обучението и възпитанието чрез театър, представлява добре работещ модел, който в своята същност улеснява и разнообразява учебния процес (Сапунджиева, 1991).

Образователната полза от драматизацията в обучението по чужд език се крие във възможностите, които тя дава, за усъвършенстване на речевите и комуникативните умения на учениците. В различните етапи на играта-драматизация успешно се развиват четирите речеви умения: слушане, говорене, четене и писане. Следвайки принципа на устното изпреварване в обучението по чужд език, играта-драматизация поставя слушането и говоренето на преден план. Четенето и писането се развиват в по-малка степен по време на подготвителния етап на театрализираната игра. Тя възпитава редица полезни качества и навици за общуване у децата, развива нравствени добродетели. В това се състои нейната възпитателна полза в процеса на обучението по чужд език. Драматизацията развива мисленето и въображението на учениците, спомага за цялостното разнообразяване на учебния процес и мотивира за свободно изразяване на чуждия език.

Комуникативната същност на драматизацията (тя е изградена на базата на диалога, общуването) се състои в развиване на речевите, социалните и творческите умения на учениците. Децата разчупват бариерите при общуването на чуждия език, използват наученото в емоционален и забавен контекст.

Социалната роля на играта-драматизация се изразява в нейната уникална способност да влияе позитивно върху взаимоотношенията на учениците, като ги пренася „от вътре навън“. Преживявайки и изигравайки заедно дадено художествено произведение и поставените роли в него, децата създават трайни отношения, които остават в реалното общуване. Учениците успешно се социализират и се научават да работят в екип, в същото време придобиват самостоятелност и увереност. Театрализираната игра едновременно възпитава, социализира и обучава.

Въпреки посочените достойнства на драматизацията и нейната полезност в езиковото обучение установихме, че тя се използва в недостатъчна степен в обучението по чужди езици както в началното училище, така и в частните езикови школи. Поради тази причина препоръчваме в часовете по английски език да се прилагат повече драма-техники, дори те да не прераснат в същинска инсценировка. Това дава възможност на учениците да разгърнат творческия си потенциал, да участват пряко в учебния процес и да прескочат бариерите при общуването на чуждия език. Малките ученици имат желание да учат английски език, когато могат сами да избират дейности и да изявяват творческите си пориви. Децата обичат да играят, да импровизират и по този начин с лекота усвояват трудностите в чуждия език. Така изглеждат любимите часове за децата, както и за много от учителите.

В резултат на системни наблюдения и личен опит можем да направим следните изводи.

– В частните школи се провеждат както повече на брой, така и по-често театрализирани игри, в сравнение с обучението в началните класове на държавните училища.

– Само в някои общообразователни училища се подготвят игри-драматизации с учениците по английски език във II и III клас.

– Малка част от игрите-драматизации, подготвени в часовете по английски език в училище, се представят пред публика (родители, други класове и т.н.).

– В повечето училища (с малки изключения) и езикови школи в часовете по английски език с учениците от II и III клас се играе по роли и се правят диалози по зададена тема.

– Учениците от II и III клас обичат да участват в игри-драматизации, ако им е предоставена необходимата самостоятелност и свобода при избора на роля, действия и движение.

– Учениците от II и III клас предпочитат часовете им по английски език да са по-разнообразни и игрово насочени.

Ние считаме, че драматизацията трябва да се използва редом с останалите интерактивни и игрови технологии в ранното чуждоезиково обучение, като се следват етапите в нейната подготовка и се спазват дидактическите принципи.

Драматизацията, като цялостна игрова технология в езиковото обучение, представлява сложен процес, който започва далеч преди самото представяне на играта-драматизация пред публика. Подготовката за сценичното изиграване от учениците предполага изминаването на подготвителни етапи и провеждането на много репетиции.

Най-продължителен и сложен е процесът на привличането на интереса на учениците към подобен вид обучаваща дейност. В отделните учебни комплекси са предложени различни теми, приказки и текстове, предназначени за драматизация. Много важен е подходът на учителя при поднасянето на идеята за реализирането на драматизацията. Мотивиращ за учениците вариант е, когато те сами дават идея и подбират тема за инсценировка. Не е задължително да се спазват само зададените в учебните комплекти варианти. Учителят може да избере и да предложи подходящ за възрастта на децата адаптиран текст. След като учениците са подкрепили конкретна идея за драматизация, се преминава към разпределянето на ролите, изучаването на репликите, подготвянето на реквизита и накрая – представянето пред публика.

Изпълнението на подготвената игра-драматизация пред публика (родители, ученици от други класове) е много важен емоционален момент. Тогава учениците осмислят своя труд по време на учебните репетиции. Трябва да признаем, че реализирането на драматизацията в нейната цялост и завършеност изисква ентузиазъм и системни усилия от страна на учителя като организатор. Вероятно това е една от причините тя да се прилага по-рядко в обучението. За подготовката на такъв вид драматизации са нужни много учебни часове и извънучебно време. Но тези часове са много по-ефективни от „монотонните“ повторителни или преговорни уроци в хода на обучението, които могат частично да заместят. Представянето пред публика се превръща в незабравимо преживяване и награда за положения от децата и учителя труд.

Дори и когато драматизацията не е осъществена изцяло, използването на отделни драма-техники стимулира и обогатява обучението по чужди езици в началните класове. Посочваме някои от тях.

– Представяне, „изиграване“ на кратка драма-история (приказка, разказ и др.) с помощта на говореща кукла.

– Идентифициране на децата с герои от басни, приказки, филми и др., като имитират техните реплики със съответната интонация.

– Изготвяне и представяне на сценографски проект към приказка и т.н. (костюми, аксесоари, декори) и др.

Посочените драма-техники сами по себе си са много полезни за развиването на различни умения в обучението по чужд език. Така например при

изучаване на приказката „Грите прасенца“ в трети клас учениците артистично разказват част от историята от името на избрания от тях герой. Също така учителят разделя децата на групи и всяка от тях описва един персонаж, който другата група трябва да познае и да нарисува съответния костюм. Например: „big ears“, „fat“, „strong“ – за вълка; „weak“, „thin“, „young“, „small ears“ – за прасето, и т.н.

За да се поддържа мотивацията на малките ученици, препоръчваме всеки учебен час да съдържа елементи на драматизация. Например, ако темата на урока е запознаване на учениците с предлозите за място, може да използваме техники от кукленотеатралното изкуство. С помощта на кукла-петрушка „изиграваме“ различни позиции, като използваме английски изрази със съответния предлог за място „under the desk“, „behind the notebook“, „on the chair“ и др. След учителя същото може да направи и някое от децата в класа. Това е съвсем достъпна драма-техника, която, използвана в началото, кулминацията или края на часа, внася много настроение и позитивна нагласа у децата.

Игрите-драматизации спомагат за запалване и поддържане на интереса на учениците към чуждия език, като ги въвличат в един емоционален спектакъл, който едновременно удовлетворява потребностите им от игра, изява и познание. Децата са силно мотивирани да учат английски език по забавен и мотивиращ начин и виждат реалните резултати по време на представянето на театрализираната игра. Както беше посочено, чрез играта-драматизация децата развиват своите речевни, комуникативни и социални умения, мислене и въображение, възпитателни навици. Чрез модела на образователния театър се постига оптимизиране на учебния процес и развиване на стратегии за учене на чужди езици.

Театрализираната игра се използва ефективно и в обучението по български език като чужд. Това се наблюдава в обучението на деца бежанци. Основна негова цел е социализирането и адаптирането към новото за тях общество, важна част от което е усвояването на българския език като чужд. Драматизацията, като обучаваща интерактивна технология, служи на посочената цел и се стреми както към подобряване на социалните взаимоотношения посредством диалога в театралната игра, така и към усвояването на българската реч. Като имаме предвид социалните, образователните, възпитателните и психологическите проблеми на децата бежанци, на основата на личен опит сме установили, че те се нуждаят от организирани педагогически дейности, които допринасят за усвояване на българския език като чужд и за успешна социална адаптация.

Такива извънучилищни педагогически дейности бяха осъществени по време на летен лагер с деца бежанци (2006 година). Театралните постановки, подготвени с децата, се проведоха през последния ден от престоя в летния лагер. В часовете по български език втора и трета група (според нивото на владеене

на езика) бяха отрепетирани драматизации, които представиха пред ръководителите на лагера и пред другите деца. Във втора група, където преобладаваха деца от II и III клас, бяха подготвени няколко постановки по измислени от децата приказки. В тях участваха герои, избрани от авторите на приказките. Трета група подготви театрална постановка, в която бяха представени митовите за Прометей и за Пандора. И в двете групи дрехите, декорът и гримът бяха дело на самите деца. Те изработиха най-различни помощни средства за представленията (жезли, корони, вълшебни пръчки, дървета, птици, старогръцки накити и украшения, кутия на Пандора и др.). Представленията се откриха тържествено и впечатлиха всички присъстващи. Участниците в постановките се справиха отлично. Драматизацията се оказва ефективна мярка за преодоляване на преживения от децата бежански стрес.

Можем да обобщим, че независимо от своята социална и национална принадлежност, в процеса на обучение по чужди езици децата имат нужда от насочване към позитивни творчески дейности, които премахват бариерите в общуването. Драматизацията в различните си форми има стратегическа роля в езиковото обучение на деца в начална училищна възраст и е силен мотивиращ фактор за малките ученици. Поради тази причина препоръчваме да се прилага по-активно от учителите по чужди езици редом с учебната дейност. Драматизацията превръща чуждоезиковото обучение в положително емоционално преживяване, което развива детската креативност, комуникативни умения и духовния потенциал на личността.

ЛИТЕРАТУРА

- Ангелов, Б. (2008). Педагогическа компетентност, езикова активност, ранно чуждоезиково обучение, *Университетски курс по ранно чуждоезиково обучение*, С.УИ
- Василева, Р. (2005). *Обучението като драма интерпретация*, Велико Търново, Фабер
- Гюрова, В. (2009). *Педагогически технологии на игрово взаимодействие*, С. Веда-Словена Ж.Г.
- Здравкова, С. (1991). *Методика на обучението по български език и литература в началните класове*, С.УИ
- Русинова, Е. (2008). Културно-образователни паралели при усвояването на чужд език в предучилищна възраст, *Университетски курс по ранно чуждоезиково обучение*, С.УИ
- Сапунджиева, К. (1991). *Основи на театралното възпитание*, С. УИ
- Стефанова, П. (2007). *Чуждоезиковото обучение: учене, преподаване, оценяване*, С. Сиела
- Virola, I. (2013). Same as a Main Strategy in Language Education. *American Journal of Educational Research*, 2013, Volume 1, number 1.

REFERENCES

- Angelov, B. (2008). Pedagogicheska kompetentnost, ezikova aktivnost, ranno chuzhdoezikovo obuchenie, *Universitetski kurs po ranno chuzhdoezikovo obuchenie*, S.UI
- Vasileva, R. (2005). *Obuchenieto kato drama interpretatsiya*, Veliko Tarnovo, Faber
- Gyurova, V. (2009). *Pedagogicheski tehnologii na igrovo vzaimodeystvie*, S. Veda-Slovena Zh.G.
- Zdravkova, S. (1991). *Metodika na obuchenieto po balgarski ezik i literatura v nachalnite klasove*, S.UI
- Rusinova, E. (2008). Kulturno-obrazovatelni paraleli pri usvoyavaneto na chuzhd ezik v preduchilishtna vazrast, *Universitetski kurs po ranno chuzhdoezikovo obuchenie*, S.UI
- Sapundzhieva, K. (1991). *Osnovi na teatralното vazpitanie*, S. UI
- Stefanova, P. (2007). *Chuzhdoezikovoto obuchenie: uchene, prepodavane, otsenyavane*, S. Siela
- Birova, I. (2013). Came as a Main Strategy in Language Education. *American Journal of Educational Research*, 2013, Volume 1, number 1.

ABOUT DRAMATIZATION IN THE FOREIGN LANGUAGE EDUCATION IN THE PRIMARY SCHOOL

Abstract. The main issue in this article is to throw a light onto one of the effective methods, which has proved its place in the early foreign language education – dramatization. It embodies study, game, acting and expression and gives them all in completed aspect. Examined like an alternative method, dramatization has a strategic role in language education of the little students. It gives opportunity to kids in a primary school age to express themselves, to take an active and emotional part in educational process, to develop their creativity, communicational skills and spiritual potential.

✉ **Mrs. Maria Vragova-Ivanova**
Sofia, Bulgaria
E-mail: language_plus @abv.bg

✉ **Dr. Ilka Birova, Assoc. Prof.**
Department of Russian Studies
Faculty of Slavic Studies
University of Sofia
Sofia, Bulgaria
E-mail: ilka31 @abv.bg